

Les ales tallades de l'òliba grega

Sebastian Landschbauer

Jannis ja no sap què més fer. Simplement no pot més. Jannis té ja dos treballs. Malgrat això, no pot mantenir la família, la dona i el seu fill. I encara, la situació de Jannis és bona. El seu germà Christos ja ha marxat del país. Malgrat haver estudiat dues carreres no trobava treball. Ara: Jannis encara està millor que Jorgos, el seu veí, i Katerina, la seua núvia. Jorgos és a l'atur des de fa cinc anys. Al principi, encara rebia el subsidi d'atur, 200 euros al mes. Durant un any. Després, res més. No res. Ni un cèntim. Ni seguretat social. Al principi, la seua família va fer el que podia per ajudar-lo. Així ho fan moltes famílies gregues ara mateix. Però després de tres anys, les reserves s'havien esgotat i gairebé ningú, en una família extensa, tenia ja feina. Per sobreviure d'alguna manera, Katerina es dedica a fer cantonades. De cada client rep cinc euros. Com a màxim. I no és l'única.

L'oncle de Jorgos es va suïcidar l'hivern passat, perquè ja no ho suportava més. Li havien dit que era «ja massa vell» per al mercat laboral i per tant impossible de col·locar.

Tampoc no és l'únic. Mirant-ho bé, cap d'ells no és l'únic. Milions comparteixen el seu destí. Un de cada quatre grecs és a l'atur. N'hi ha un nombre més gran que té feina, però amb un sou del qual no pot viure una família. Qui no té feina, pot comptar durant un màxim d'un any amb un ajut estatal amb el qual, tanmateix, no hi ha manera de sobreviure. Qui vol continuar viu, necessita un pla B. Pot adoptar diferents formes. Per exemple, la prostitució, que amb la crisi ha augmentat un 1.500 per cent. O un d'aquests treballs en què es guanya de 100 a 150 euros al mes, a jornada completa. O l'emigració. Tota una generació qualificada professionalment ha hagut de deixar, fugint-ne, un país que no volia deixar. I no és gens estrany. Tal com estan les coses, en una entrevista de treball convé silenciar les millors referències del currículum per a tenir una mínima oportunitat d'aconseguir la col·locació, ja que l'empresari hauria de pagar més als més ben formats.

A més dels problemes econòmics, Vaso, la nora de Jannis, pateix un càncer, però és afortunada enmig de la dissort. El metge fa més cas del jurament hipocràtic que no de les ordres rebudes. Tot i que Vaso no pot pagar-se els medicaments i, com milions de grecs, no té assegurança mèdica, ell no l'abandona i ha trobat un camí per procurar-li pastilles regularment. Tampoc no és

Sebastian Landschbauer (Graz, Àustria, 1988) ha estudiat traducció i interpretació amb l'espanyol i l'àrab com a llengües estrangeres i l'alemany com a llengua materna; ha après el grec per interès personal per la cultura i la societat gregues. És traductor, intèrpret i professor.

l'únic que actua així. Nombrosos metges treballen tant com cal per ajudar persones que cauen pels forats de la xarxa sanitària pública. Tot i que, més que de xarxa, caldria parlar de les cordes que en queden, desfeta com està. En qualsevol cas, hi ha innombrables metges que treballen voluntàriament dia i nit de franc per fer minvar com poden aquest patiment immens. No és prou, perquè la situació és dramàtica: fins i tot encara que estiga assegurada –i l'assegurança obligatòria no és gens barata–, quan una persona necessita ajuda mèdica d'una certa importància, no té més remei que posar algun diner extra damunt la taula del metge. A més d'això, ja hi manquen les coses més elementals: pot passar que una persona haja de comprar l'instrumental necessari abans d'una intervenció quirúrgica, o que l'haja de pagar *in situ*. Als hospitals públics, ja ni tan sols hi ha mitjans per a desinfectants o sabó. Per tant, qui depèn d'un tractament val més que hi vaja ben proveït. Per exemple, de roba de llit, ja que tampoc no sol haver-n'hi. Però fins i tot anant-hi tan preparat, pot passar que algú, per falta de llits, haja de compartir el d'un desconegut, també malalt.

Es podria continuar explicant llargament la història de Jannis, de la seua família i dels seus coneguts; encara que siga inventada, el contingut respon a la trista realitat. Cada component d'aquesta barreja d'ingredients repugnants procedeix de la vida real. És feta per corroborar –qui ho llegirà ja ho sap– que la situació a Grècia és, de fa anys, absolutament catastròfica. S'hi troben tragèdies humanes a cada cantonada, sobretot a les ciutats. La pobresa, la desesperació i la malaltia regnen al país. I no sembla que s'esvairan aviat i tornaran a llibertat. Aquella llibertat tan important

per als grecs que n'han fet lema nacional –«llibertat o mort»– i que apareix simbolitzada en el nombre de franges de la bandera grega: ελευθερία, llibertat. Però les ales de l'òliba grega han estat tallades. I amb això, li han arrabassat la seua llibertat. Perquè sense ales no pot caçar ni alimentar-se pel seu compte. Des de fora, van determinar què havia de succeir i què no. Quines despeses eren necessàries i quines prescindibles. És del tot lògic que, en aquest càlcul, no s'haja tocat el pressupost militar, el més alt d'Europa en relació amb el nombre d'habitants: 10.000.000.000 d'euros. Al capdavant, era primordial, d'entrada, que Grècia comprés nous submarins alemanys en plena crisi. I en segon lloc, el país té una funció gens menyspreable com a baluard enfront de tot el que s'esdevé a l'Orient Pròxim. En canvi, on sempre és fàcil fer estalvis és en sous i pensions. I encara, infraestructures o territori resulten d'allò més adequat com a forma de pagament. Per exemple, una enorme mina d'or, per un milió d'euros. I també són benvingudes platges com a moneda de canvi. I, si resultaren vertaders els informes sobre enormes reserves de petroli davant les costes gregues –cosa que els experts asseguren–, qualsevol pot imaginar-se qui se'n beneficiarà més i qui no en traurà ni el mínim profit.

Paral·lelament, a la resta d'Europa es presenta «el grec» amb una imatge tipificada de sospitós. «El grec» no apareix com a potencialment perillós –com ara «l'àrab» o «el musulmà» en general–, però és un malfeiner. Al capdavant, Grècia és un país bonic, amb molt de sol i mar. I ouzo. I mussaca. Nosaltres –austríacs, per exemple– fins i tot paguem per fer-hi vacances. Per tant, les coses no poden anar-hi tan malament. Siga com siga, «el grec» es

passa el dia sencer gitat o assegut, avorrit i sense fer res a la seua botiga o davant de la taverna. No és «emprenedor». No crea empreses de telèfons mòbils. En comptes d'això s'estima més anar de festa o al cafè. Es limita a esperar els milers i milers de milions que els bons contribuents de països europeus més aplicats i treballadors envien cap a l'Egeu per un desmesurat amor al proïsme. Però, un moment! Si es miren les estadístiques, les persones que tenen treball a Grècia treballen clarament (!) prou més hores l'any que a la majoria dels altres països industrialitzats del món; incloent-hi els Estats Units d'Amèrica, el Japó, Espanya, Alemanya o Àustria. També és important tenir present que de tots aquests diners que s'han tret de les arques estatals sota eslogans grandiloqüents com ara «Ajuda per a Grècia», o «Paquets de rescat», només una part ínfima n'ha arribat a les persones que viuen a Grècia. Perquè si el país hagués rebut realment la suma astronòmica de més de 230.000 milions, la situació a Grècia seria ben diferent. Suposem que el país hagués rebut aquests diners directament: com s'explicaria que el deute estatal grec el 2009, és a dir, abans de la crisi, no arribava a 300.000 milions d'euros i que ara supere els 316.000 milions? Per tant, el que s'hi ha rescatat, en cap moment no ha estat Grècia i els seus ciutadans, sinó els bancs. A costa de les persones. I ara resulta ridícul, a més, que els partits conservadors de tota mena de països —és a dir, tots els que donen suport al sistema econòmic actual— s'acaloren pel fet que, malgrat el govern de l'esquerra Syriza, no hi ha hagut millores sinó fins i tot un empitjorament de la situació. És com si a algú li lliguessen les mans a l'esquena per a llançar-li ous, a fi de retraure-li a continuació no haver-ne agafat

cap. Sobretot es passa discretament per alt el fet que generacions senceres de polítics grecs, membres de partits germans d'aquelles formacions conservadores europees, han agafat durant anys un ou rere l'altre per esclafar-los tot seguit, deliberadament, a martellades.

Però deixem la situació actual. Cal retenir el següent: a Grècia «es tracten» les malalties —*pobresa, patiment i desesperança*— retallant serveis socials, malvenent part del territori i retallant els pressupostos dels serveis mèdics. El que m'importa ací no és comentar com s'ha arribat a aquesta situació, que sens dubte obeeix a raons més complexes de les que intenten fer-nos creure. El que em preocupa és què es fa per resoldre-la. Com s'intenta ajudar les persones més durament afectades ara mateix? La resposta és: de cap manera. Per més que dolga, en la nostra societat, pel que es veu, les necessitats econòmiques compten molt més que altres coses molt més importants. Faig referència sobretot a valors i béns que —encara que sone sentimental— estan molt per damunt de cap consideració financera. Senzillament, valen molt més que tots els diners del món.

Un exemple en seria la dignitat de l'ésser humà. Encara que tots els economistes que vulgueu afirmaven: «Si privem la persona X de la dignitat humana, això aportarà un profit Y», mai hi hauria un benefici financer prou gran per poder justificar una conducta així. El mateix val per a moltes altres qüestions. Com ara la llibertat —i amb això no em referesc a la llibertat de poder comprar cada dia sabates o pantalons nous—, la solidaritat, i sobretot la humanitat i la justícia. Vull il·lustrar-ho amb un exemple: sens dubte, abreuja tots els procediments judicials de manera que només es dedi-

quen quatre hores com a màxim a cada cas estalviaria despeses. Seguint la mateixa lògica, també es podrien abolir totes les instàncies judicials superiors i, en casos en què la pena no arribés als deu anys de presó, recórrer a jurats populars en comptes de jutges professionals. Però serà evident per a tothom que el cost moral d'aquesta mena de mesures d'estalvi seria moltíssimes vegades més alt que el profit econòmic que se'n podria traure. Per què ho compremem en aquesta hipòtesi i en unes altres no? Fa pocs mesos vaig llegir en un periòdic que la violència en les famílies crea anualment uns danys econòmics d'X milers d'euros, com si aquests milers, o si es vol aquests milions, fossen el problema. Com si no en patissen unes persones innocents. Com si el conjunt de la societat no es degradés amb això. Un altre exemple actual: gent sense sostre i sol·licitants d'asil. Si fins fa poc, dissortadament, la gent sense sostre passava en la nostra societat, i sobretot per als conservadors, per ser escòria que embrutava la imatge de les ciutats, ara aquesta visió negativa es projecta especialment sobre els sol·licitants d'asil. Perquè ja teníem prou despesa a causa dels uns, ara no podrem també alimentar, a més, els altres, que són estrangers. I és comprensible. Al cap i a la fi nosaltres mateixos a penes en tenim prou. Estem ben lluny d'una sobreproducció. Perquè no se'ns acut de produir molts més productes dels que podem consumir per a destruir, tot seguit, el que ja no volem, perquè estem del tot saturats. O sí? Doncs, sí. Ben mirat, fem exactament això.

Per fer-nos càrrec una mica millor de tot plegat, imaginem la següent situació: ens trobem en una illa solitària, lluny de tota mena de civilització. Hi ha dos grups: mentre que el grup on vivim nosaltres,

que consta de quaranta persones, es dedica a l'agricultura, l'altre grup en té vint, viu a l'altra banda de l'illa i s'alimenta sobretot de la pesca. Suposem que, a causa de circumstàncies desconegudes, la quantitat de peixos al voltant de l'illa minva i el grup especialitzat en la pesca ja fa anys que no ha pogut fer bones captures. Per poder continuar menjant, aquesta gent de tant en tant ens ve a veure i pregunten si no els podem donar res de la nostra collita. Quan podran pescar més, ens ho retornaran, diuen. Nosaltres hi consentim. Això dura ja uns quants anys. Què fem? Tenim prou aliments per menjar nosaltres i també el segon grup; per què no hauríem d'ajudar-los, doncs? Perquè tal vegada no podran compensar aquest deute, podria objectar algú. D'acord. És ben possible. Tot això, en l'illa, encara es podria regular fàcilment —per mitjà d'altres serveis d'ajuda—, però si el que topen són dues economies nacionals, aquella objecció pot tenir més valor. Ara bé, quina és l'alternativa? Quedem-nos encara una estona a la nostra illa. Si ara actuàvem a l'estil de la troica, nosaltres diríem a l'altre grup, al cap d'un temps, que havien de menjar menys, i prou. Que ja els havíem donat bastant. Que, a més d'això, reclamàvem una de les seues set cases per a nosaltres. I, damunt, els obligaríem a vendre'ns dues de les seues barques de pesca, cosa que encara tindria unes conseqüències més devastadores. Si no ho feien, enguany ja no els donaríem ni una part de la collita. Els efectes, en aquest cas, resulten obvis. La família que vivia en aquella casa, ara ha de viure junt amb una altra, cosa que provocarà tensions dins del grup. A més, no tindran prou per a menjar i això augmentarà el malestar i perjudicarà de manera permanent la relació amb el nostre grup. Perquè també nosaltres ens

sentirem incòmodes, sabent a cada menjada que a uns centenars de metres més enllà hi ha gent que també voldrien menjar. I nosaltres tenim tant de menjar, que fins i tot en llancem als ocells després dels nostres àpats i, complint els rituals, n'oferim als nostres déus. Però el pitjor de tot seria que, actuant així, faríem que aquella gent depengués permanentment de nosaltres: si la pesca amb quatre barques ja no aportava prou aliment i per això el segon grup ha arribat a aquesta situació, què passarà quan només en tinguem dues? Encara serà pitjor, és clar. I quines en serien les conseqüències? L'any vinent, el nostre grup potser els exigiria una altra barca, o fins i tot dues, si ells mentrestant se n'havien construït de noves. El mateix val per a les cases. En poques paraules: d'aquesta manera, es pot perjudicar una societat a llarg termini, en produir un desequilibri, o en aprofitar un desequilibri preexistent. I exactament aquest és el cas de Grècia. Però no és un cas únic. Ben mirat, afecta quasi tot el nostre món. I la pregunta és sempre la mateixa: com es maneja una situació així? S'intenta desfer aquest desequilibri que pot arribar a les injustícies més terribles –encara que siga a poc a poc– o no s'intenta? Nosaltres no ho intentem. No ho fem ni dins dels nostres països, ni dins d'Europa i molt menys a escala global.

Però sembla que el principi de l'explo-tació i de la desigualtat està tan arrelat en el nostre pensament que ni ens adonem de quina és la nostra situació. Només ara, quan centenars de milers han emprès el camí al nostre paradís, comencem a entendre que una bona part del que considerem com a necessitats urgents en realitat no és més que pur luxe. Com també és luxe el simple fet de poder-nos plantejar aquesta mena

de qüestions. Però encara no hem acabat d'entendre el nostre veritable problema. O simplement no el volem entendre. El cas és que només actuem contra els traficants d'immigrants i indirectament també contra els fugitius, però no contra la causa de la seua fugida. És completament lògic que la gent vulga marxar de regions on regna la guerra, la misèria o les dues coses alhora. Dins d'un marc més restringit, això val també per als estats més pobres de la Unió Europea, com per exemple Bulgària o ara Grècia, que perden generacions senceres de ciutadans ben formats, que emigren a països més rics perquè als seus no tenen futur digne. En un marc més ampli, el mateix és aplicable als estats d'arreu del món destruïts per les bombes, o explotats i duts a la misèria, els habitants dels quals, comprensiblement, malden per trobar condicions de vida més dignes. Però nosaltres pensem que n'hi hauria prou posant a aquestes persones el segell de «fugitius econòmics» per justificar-ne la reexpedició cap a la seua misèria. Ara, si ens permetem escoltar el nostre interior, ni tan sols podem tranquil·litzar la pròpia consciència. És clar que molts no volen escoltar, ni veure. I quan no es veuen, les coses afecten molt menys. Si el grup té fam a la mateixa illa on vivim, sens dubte és diferent que quan algú ens conta que en un lloc més allunyat hi ha persones a qui els va malament. Per no haver de veure massa coses, ara es posa tot l'afany a lluitar contra el símptoma de la fugida, a alçar quilòmetres i quilòmetres de murs i tanques de filferro, a enfortir les anomenades unitats de protecció fronterera i a prendre mesures rígides contra l'aparent arrel de tot aquest mal, és a dir, els traficants d'immigrants. En canvi, encara ningú no ha tingut la idea d'exigir rebaixar les despeses

globals d'armament de manera que es pugui fomentar la pau i unes condicions de vida més dignes en aquells països. Amb aquests diners, d'altra banda, es podrien finançar recursos sanitaris i mèdics, educació, alimentació i un sostre per a cada persona del món, ja siga a Alemanya, a Grècia, a Zimbabwe o a Sierra Leone. Si creiem el que diu el secretari general de l'ONU, Ban Ki-Moon, fins i tot es podrien aprofitar per a aturar el canvi climàtic. Però no, els diners naturalment tenen millor destinació invertits en armes. I això ens retorna a la pregunta sobre el valor de les coses. Un sistema global de salut pública digne d'aquest nom, com també aigua potable per a cada ésser humà i un entorn pacífic haurien de ser més valuosos que tots els diners del món. Perquè això són valors autèntics; al contrari d'aquells de què es parla tan sovint en la política. Se'ns presenten com a valors que cal protegir a qualsevol preu el fet de portar o no un mocador al cap, la castedat abans del matrimoni, l'ús o no de determinada vestimenta típica d'un lloc i altres futilitats. Alhora, els qui parlen d'això contribueixen a la persistència d'aquest sistema —és a dir, aquell que proporciona als famolencs un garrot en comptes d'un tros de pa— i amb això esclafen els valors autèntics.

El pa és també el pont que ens retorna al punt d'eixida d'aquest assaig: Grècia. Però crec que l'excurs ha estat necessari perquè Grècia, com qualsevol país del món, no forma un sistema tancat en si mateix. De la mateixa manera que tampoc la Unió Europea no és un sistema tancat. Sóc del parer que no es pot tractar seriosament cap tema important de l'àmbit polític o social sense referir-se també a una gran quantitat d'altres camps temàtics. I aquest és un altre aspecte que dissortadament s'ignora: la ne-

cessitat de crear xarxes d'idees i d'accions. Com en el cas del mercat laboral, en què se'ns diu que hi ha massa poc treball per a tantes persones —un sarcasme evident si ens imaginem aquesta paradoxa en l'exemple de l'illa. La conseqüència és que moltes persones es queden sense treball i són desplaçades al marge de la societat com a aturades. En comptes de buscar una veritable solució a aquesta situació —per exemple, amb la distribució del treball existent, operació que faria minvar la càrrega laboral i d'estrès alhora que reduiria la taxa d'atur—, s'exigeix una vegada i una altra retardar l'edat de jubilació i augmentar la càrrega laboral —en el sentit de més hores treballades per setmana—, i això malgrat el nombre de problemes psíquics causats per l'estrès, que augmenta de manera alarmant. Ho dic com una simple nota al marge. Tornem a Grècia. I tornem al pa. Quan ens conten que una persona a Europa s'alegra per un tros de pa fins al punt de plorar, espontàniament ens ve al cap la crisi econòmica anterior a la darrera Guerra Mundial, o encara temps més allunyats. Jo no hauria imaginat mai que això podria passar en un país de la Unió Europea. Però és així. Quan un va a un restaurant en una de les grans ciutats gregues, com ara Atenes o Tessalònica, cada vegada és més freqüent que persones desesperades s'acosten a la taula demanant ajuda. Són grecs, persones que s'alegren si els dones algun diner o restes de menjar. Aquesta alegria per un tros de pa dur és molt vergonyosa per a qualsevol que encara mantinga una resta d'humanitat i de dignitat. Per a qualsevol persona que no tinga el cor empedreït encara.

El que passa a Grècia —no sols, però també allí— és un crim. És un assassinat. Queden soterrades famílies, esperances, despre-

ocupació, llibertat, gust per la vida i éssers humans. Els que diuen que el que passa a Grècia té a veure amb la justícia, haurien de plantejar-se seriosament quin concepte tenen de la justícia. ¿Pot ser just que passen fam xiquets que no tenen absolutament res a veure amb l'endeutament? ¿Pot ser just que uns éssers humans hagen de morir perquè no tenen diners per a tractaments mèdics costosos, mentre aquells que ja abans de la crisi s'omplien les butxaques de diners, a hores d'ara ja els han dut a l'estranger i continuen vivint com si no passés res? ¿Quan s'acabarà amb l'abús que significa que persones innocents hagen d'expiar, i a un cost altíssim, pecats comesos per uns altres? En les guerres passa exactament això. Però nosaltres no canviem la manera de pensar. Ho acceptem simplement com a normal. Seguint la dita que això sempre

ha estat així i que no es pot canviar el món. Però no hi estic d'acord. Sí que es *podria* canviar el món. El que passa és que no es *vol* fer. També podríem alimentar l'òliba grega durant prou temps perquè li tornassen a créixer les ales, de manera que pogués tornar a enlairar-se i alimentar-se pel seu compte. Però, en lloc d'això, se li retallen les ales cada vegada més. Fa molt de temps que s'ha ultrapassat el punt en què les tisores només tallaven plomes i cada vegada els talls s'endinsen més en la carn de l'òliba.

Solitària, seu ara al capdamunt del seu arbre abandonat. Avergonyida i furiosa. Depenent de si l'alimenten. Encara somnia sovint en quan podia volar. Però aquest record va tornant-se més pàl·lid cada dia. Tant de bo que no s'esvaezca! □

*Traducció de Heike van Lawick
i Francesc Pérez i Moragón*

CARÀCTERS 72

2015

Articles de Marta Font, Cristina Riera, Iban L. Llop, Raul David Martínez, Marta Ferré...

Carles Fenollosa: «Torrent as usual» (sobre *Un dinar un dia qualsevol*, de Ferran Torrent).

Laia Martínez: «D'una còrpora literària» (sobre *Tantes mudes*, de Mireia Calafel).

Xavier Aliaga: «Una literatura de tot l'àmbit lingüístic».

Eduard Ramírez: «Sabotatge, per què no?» (sobre *La paraula contrària*, d'Erri De Luca).

Pau Piquera: «Les estacions d'una família» (sobre *Un any i mig*, de Sílvia Soler).

Alba Cayón: «L'eco de la forma» (sobre *Variacions Goldberg*, d'Antoni Ferrer).

Juli Capilla: «Catalanofòbia al País Valencià» (sobre *La gran depuració*, de Francesc Viadel).

Ivan Brull tria Peter Balakian.

Informació i subscripcions

PUV

C/ Arts Gràfiques, 13 46010 València Tel.: 96 386 41 15 - Fax: 96 386 40 67 caracters@uv.es

PÀGINES CENTRALS DEDICADES A SUSANNA RAFART